

Országos Szilárd Leó Fizikaverseny – Elődöntő 2021.

Minden feladat helyes megoldása 5 pontot ér. A feladatokat tetszőleges sorrendben lehet megoldani. A feladatok nem nehézségi sorrendben vannak. A megoldáshoz bármilyen „offline” segédeszköz használható, telekommunikációs eszközök használata tilos. Rendelkezésre álló idő: 180 perc.

1. Feladat:

(kitűzte: Radnóti Katalin || 5 pont)

Mekkora a sebessége annak az

- elektronnak
- protonnak

amelyiknek a mozgási energiája éppen megegyezik a nyugalmi energiájával?

2. Feladat:

(kitűzte: Radnóti Katalin || 5 pont)

A káliumhiányos, illetve a sóelvonókúrán lévő betegeknek Kálium-R tablettát kell szedniük, mely 524,44 mg káliumot tartalmaz tablettánként. Mekkora többletaktivitást jelent napi 2 tablettá bevétele egy egészséges embernek, akinek a ^{40}K aktivitása kb. 5 kBq? A kálium atomok 0,0117%-a ^{40}K , és ennek felezési ideje $1,27 \cdot 10^9$ év.

3. Feladat:

(kitűzte: Halász Máté || 5 pont)

Tegyük fel, hogy egy ^{235}U atommag egy neutron befogása után két azonos részre hasad.

- Becsüljük meg, hogy mekkora elektrosztatikus energia szabadul fel a hasadás során (számoljunk egyenletes töltéssűrűséggel)!
- Hogyan viszonyul ez a hasadás során felszabaduló teljes energiához?
- Mi az eltérés oka?

Az R sugarú, $+Ze$ töltésű egyenletesen töltött gömb elektrosztatikus energiája:

$$E_C = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{3}{5} \frac{(Ze)^2}{R}$$

4. Feladat:

(kitűzte: Radnóti Katalin || 5 pont)

Mekkora energiával lehet egy vízmolekulát elemeire bontani? Becsüljük meg az alábbi mérés alapján! Vizet elektrolizálunk, az elektrolízis során keletkezett hidrogéngáz térfogata 10 cm^3 , nyomása 10^5 Pa és hőmérséklete 293 K . Az elektrolízist $1,74 \text{ V}$ feszültségen végezzük $\eta = 90\%$ -os hatásfokkal.

5. Feladat:

(kitűzte: Papp Gergely || 5 pont)

Mekkora legyen a bejövő proton mozgási energiája a $p + {}^7_3\text{Li} \rightarrow {}^7_4\text{Be} + n$ reakció során (a reakció endoterm, reakcióenergia: $Q = -1,6433 \text{ MeV}$), hogy a keletkező neutron a laborrendszerből nézve nyugalomban legyen? A ${}^7_3\text{Li}$ magot tekintjük állónak. Adatok: $m_{\text{Be}} = 7,01693 \text{ u}$, $m_p = 1,00728 \text{ u}$.

6. Feladat:

(kitűzte: Mester András || 5 pont)

Egy kísérlet során egy 4 kg tömegű nyúl testébe 5 pikomol mennyiségű radioaktív izotópot juttattak. A sugárzás összaktivitása a 10. napon 3 kBq, a 60. napon pedig 1,5 kBq volt a kísérleti állat testében. Mekkora az elnyelt dózis (J/kg) a nyúl testében a kísérlet első 15 napja alatt, ha a testszövet bomlásenként 1 MeV energiát nyelt el?

7. Feladat:

(kitűzte: Papp Gergely || 5 pont)

A ^{14}C szénizotópos (radiokarbon) mérés egy elterjedt technika szerves anyagok kormeghatározásában, amennyiben a minta nem túl öreg (max 30-50 ezer éves).

- Hogyan keletkezik a Földön a radioaktív ^{14}C izotóp?
- Mi a radiokarbon kormeghatározási módszer alapelve?
- Tengeri élőlények radiokarbon meghatározása esetenként hibás - például frissen kifogott kagylók vagy tengeri emlősök esetén is több ezer éves (vagy még öregebb) - eredményt adhat. Mi lehet ennek az oka?

A feladatok a következő oldalon folytatódnak!

1/2

8. Feladat:**(kitűzte: Tarján Péter || 5 pont)**

A gerjesztett állapotú ${}^6\text{mLi}$ mag gamma-bomló, a bomlás során felszabaduló energia 3562,88 keV.

A stabil ${}^6\text{Li}$ atommag tömege $m = 6,013477$ u.

- Mekkora sebességgel lökődik vissza a kezdetben álló mag a gamma-bomlás során?
- Hogyan aránylik ez a hőmozgás átlagos mozgási energiájából származó sebességhez 1500 °C hőmérsékleten (ahol a Li már gáz halmazállapotú)?

9. Feladat:**(kitűzte: Sükösd Csaba || 5 pont)**

Egy sőlámpa belsejében 15 W elektromos teljesítményű, 2000 K hőmérsékleten világító izzólámpa van. A sőlámpa kristálya a lámpából ráeső teljesítmény 60%-át elnyeli. A sőlámpa teljesen körülveszi az izzószálat, külső felszíne 1000 cm². A sőlámpa teljes felszínét, valamint az állandó 20 °C hőmérsékletű környezetet tekintjük feketetest sugárzónak. A konvektív és konduktív hőátadást hanyagoljuk el.

- Mekkora teljesítménnyel fűti az izzó a sőlámpát?
- Mekkora teljesítménnyel fűti a környezet a sőlámpát?
- Mitől függ, hogy a sőlámpa mekkora teljesítménnyel fűti a környezetet?
- Milyen hőmérsékletű lesz a sőlámpa felszíne, amikor már beállt a hőmérsékleti egyensúly?

10. Feladat:**(kitűzte: Szűcs József || 5 pont)**

Erőmentes L hosszúságú szakaszra 6 elektront zárunk be (a rendszerre érvényes a Pauli-elv). A bezárt elektronok összes mozgási energiája 10 eV. A kvantált elektronrendszer alapállapotban van.

- Mekkora az L szakasz hossza?
- Milyen maximális hullámhosszúságú fényvel gerjeszthető az elektronrendszer?
- Ha egy L -nek megfelelő hosszúságú láncmolekulákból álló polimerből (ahol a molekulákban 6-6 szabad elektron található) vékony fóliát készítenénk, akkor napfényvel átvilágítva milyen színűnek látnánk a fóliát?